

ЦАР ТАХЛЫН ЭСРЭГ ЗАСГИЙН ГАЗРААС АВСАН ХАРИУ АРГА ХЭМЖЭЭНД БРАЗИЛЫН ТООЦООНЫ ШҮҮХЭЭС ХИЙСЭН АУДИТ

10 СУРГАМЖ

ТАНИЛЦУУЛГА

Ковид-19 тахлын улмаас үүссэн онцгой байдлын сорилтуудтай тулгарсан БТШ нь цар тахал, түүний үр дагавартай тэмцэх холбооны засгийн газрын гол санаачилгууд болон арга хэмжээнүүдийг цаг тухайд нь, уялдаатай хэрэгжүүлсэн эсэх дээр хяналт тавих чиг үүргийг хүлээжээ.

Үүний үр дүнд Бразилд цар тахал илэрсэн даруйд буюу 2020 оны 3-р сард БТШ нь аудитын ажлыг түргэн шуурхай эхлүүлэх боломжийг олгох “Ковид-19 ба түүний үр дагавартай тэмцэх арга хэмжээний мөрөөр хэрэгжүүлэх тусгай төлөвлөгөө”-г (ТТ) баталсан. Аудит нь цар тахлын зардлын хэрэгжилтэд зөрчил гарахаас урьдчилан сэргийлэх, хямралыг үр дүнтэй шийдвэрлэхийн тулд удирдлагуудаас авч буй төрөл бүрийн арга хэмжээний эрсдэл, боломжийг тодруулахад чиглэсэн.

Мөн түүнчлэн 2020 оны 4-р сард БТШ нь Ковид-19-ийн хямралыг шийдвэрлэх тусгай арга хэмжээний төлөвлөгөө болох Соопега-г эхлүүлсэн. Соопега төлөвлөгөө нь цар тахал өвчинтэй тэмцэх бусад арга хэмжээ, тухайлбал, үйл ажиллагааг дэмжих, мэдлэг, техникийн сургалт солилцох зорилгоор бусад агентлагуудтай хамтран ажиллах, ТТ-ны хяналт шалгалтаас гадна бусад арга хэмжээг багтаасан байна.

Холбооны засгийн газрын эрүүл ахуй болон эрүүл мэнд, халамжийн дэмжлэг, төрийн нэн шаардлагатай үйлчилгээг сайжруулах зэрэг арга хэмжээнүүдийг хянах зорилгоор нийт 38 аудитыг гүйцэтгэсэн байна.

Шүүхээс хэрэгжүүлж буй арга хэмжээнүүд нь Ковид-19 хямралын үед маш чухал арга хэмжээ болсон бөгөөд энэ нь ирээдүйд тулгарч болох онцгой байдлын үед чухал сургамж болсон юм.

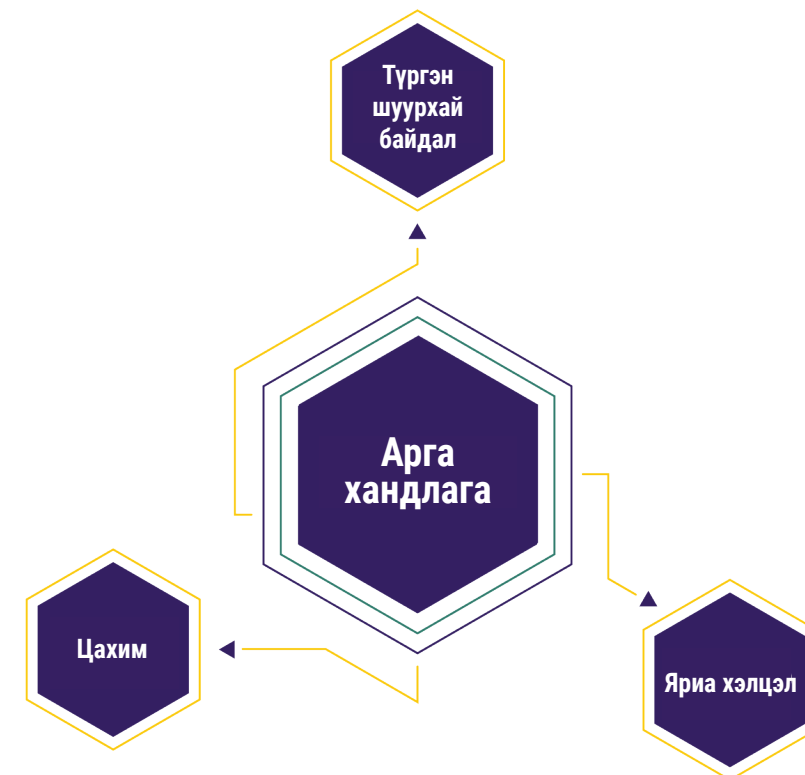

АУДИТЫН ГОЛ АРГА ХАНДЛАГА

Цар тахал өвчинтэй тэмцэхэд хийж буй Шүүхийн хяналт нь цаг үеэ олсон арга хэмжээг хэрэгжүүлж, холбогдох харилцагч талуудтай яриа хэлэлцээг өргөжүүлэн, цахим шийдлүүдийг ашигласан эсэх дээр анхаарал хандуулсан.

Эдгээр асуудлуудтай холбоотой БТШ-ийн үйл ажиллагаанаас давуу тал, сургамжийг тодорхойлсон.

Инфографик А – Аудитын гол арга хандлага

1. ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН ҮЕИЙН АУДИТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ НЬ АУДИТЫН ҮР ДҮНГИЙН ГОЛ ТҮЛХҮҮР БОЛСОН ХЯМРАЛЫН ЭСРЭГ ХАРИУ АРГА ХЭМЖЭЭГ ТҮРГЭН ШУУРХАЙ, ЦАГ ТУХАЙД НЬ АВАХ БОЛОМЖИЙГ БТШ-Д ОЛГОСОН.

ДАВУУ ТАЛУУД

- Илүү хамааралтай, өндөр эрсдэлтэй арга хэмжээг нэн тэргүүнд авч үзсэн Онцгой байдлын аудитын төлөвлөгөөг шуурхай боловсруулах.
- Хөндлөнгийн хяналт тавих ерөнхий нарийн бичгийн дарга нарын хяналтан дор уялдаа холбоотойгоор Онцгой байдлын аудитын төлөвлөгөөнд ажиллах багуудыг түргэн шуурхай бүрдүүлэх
- Аудитын шуурхай аргууд дээр суурилсан хялбаршуулсан аудитын журмыг хэрэгжүүлэх.
- Менежерүүд болон сурвалжлагчдын багуудын хооронд хурдан бөгөөд хялбаршуулсан харилцаа холбоо тогтоох.
- Үе шаттайгаар тогтмол хугацаагаар тайлан боловсруулж ажиллах.
- БТШ-ийн шийдвэр гаргалтын түргэн шуурхай байдлыг эрчимжүүлэх.

ИРЭЭДҮЙН СУРГАМЖ

- Хялбаршуулсан журмыг хэрэгжүүлэх нь менежерүүдтэй харилцах харилцааны хууль эрх зүйн тодорхой байдлыг нэмэгдүүлнэ.
- Мэдээлэл, баримт бичиг олж авах, аудитын дүгнэлт гаргахын тулд менежерүүдтэй харилцах хялбаршуулсан хэлбэрүүд нь үйл явцыг хурдасгах боломжийг олгодог.
- Ажлын арга зүйн нарийн үйл явцыг хамгаалж, шуурхай, хялбаршуулсан аудитын аргуудыг ашиглах нь тодорхой тохиолдлуудад илүү сайн үр дүнд хүрэхэд хувь нэмэр оруулдаг.

2. НИЙГМИЙН ХАРИЛЦААНД ЗАЙ БАРИХ НЬ ИЖ БҮРЭН ЦАХИМ ШИЙДЛҮҮД, ЗАЙНААС АЖИЛЛАХ МӨН ТҮҮНЧЛЭН АУДИТЫН СТАНДАРТ, БАГИЙН УДИРДЛАГЫН АРГА ХАНДЛАГЫГ ШААРДАЖ БАЙНА.

ДАВУУ ТАЛУУД

- БТШ нь цахим шилжилтийг аль хэдийн эхлүүлсэн бөгөөд зайнаас цахимаар ажиллах горим руу нэн даруй шилжих технологийн шийдлүүдтэй болсон.
- Ажлын үйл явцыг уян хатан болгох, хууль эрх зүйн актуудыг хянах, аудитуудыг сургах, технологийн шийдлүүдийг олж авах, аудитуудад зориулсан тоног төхөөрөмж, тавилгыг бэлэн болгох, харилцааны шинэ сувгийг бий болгох, хүмүүсийг удирдах, үйл ажиллагаанд хяналт тавих шинэ тогтолцоог бий болгох түргэн шуурхай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх.

ИРЭЭДҮЙН СУРГАМЖ

- Улсын болон хотын Тооцооны шүүх болон бусад хяналтын байгууллагуудтай харилцаж, хамтран ажиллах нь хяналтын дээд байгууллагын үйл ажиллагааны үр дүнг сайжруулдаг.
- Цахим арга хэмжээ, уулзалт зохион байгуулах нь биечлэн хувь нэмрээ оруулах боломжгүй оролцогчдыг оролцуулах боломжийг олгодог бөгөөд энэ нь мэтгэлцээнийг илүү олон талт, баялаг болгодог.
- Тодорхой ажлуудын талаарх арга хэмжээ, уулзалтыг дамжуулах нь ISC-ийг нийгэмд ойртуулах, нийгмийн хяналтыг бэхжүүлэхэд хувь нэмэр оруулдаг.
- Тодорхойгүй нөхцөл байдал, хурдан тодорхойлолт хийх шаардлагатай үед хүнд суртал багатай өөр сувгаар менежерүүдтэй ярилцах нь шийдвэр гаргах үйл явцын чанар, цаг үеэ олсон байдалд хувь нэмэр оруулдаг.

3. ТӨРИЙН МЕНЕЖЕРҮҮД, ХЭВЛЭЛ МЭДЭЭЛЭЛ БОЛОН ИРГЭНИЙ НИЙГМИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДАЙ БАЙНГЫН ХАРИЛЦААТАЙ АЖИЛЛАХ НЬ АУДИТЫН ҮР ДҮНГ САЙЖРУУЛДАГ.

ДАВУУ ТАЛУУД

- Үйл ажиллагааны хяналтыг хэрэгжүүлэхэд менежерүүдтэй байнга, нээлттэй яриа хэлцэл өрнүүлж байх нь эрсдлийг удирдах, асуудлыг шийдвэрлэх, алдаа дутагдлыг засахад илүү их эрч хүч өгөхөд хувь нэмэр оруулсан.
- **Ил тод байдал, нийгмийн хяналтыг дараах байдлаар бэхжүүлсэн. Үүнд:**
  - Хяналтын гүйцэтгэлтэй холбоотой тодорхой аудит эсвэл өргөн хүрээний асуудлаар иргэний нийгмийн бүх хүмүүст нээлттэй цахим арга хэмжээ зохион байгуулах;
  - Авч хэрэгжүүлсэн хариу арга хэмжээ, үнэлсэн үйл явцын талаарх мэдээлэл бүхий Coopera хөтөлбөрийн цахим хуудсыг бий болгох.

ИРЭЭДҮЙН СУРГАМЖ

- Улсын болон хотын Тооцооны шүүх болон бусад хяналтын байгууллагуудтай харилцаж, хамтран ажиллах нь хяналтын дээд байгууллагын үйл ажиллагааны үр дүнг сайжруулдаг.
- Онлайн арга хэмжээ, уулзалт зохион байгуулах нь биечлэн хувь нэмрээ оруулах боломжгүй оролцогчдыг оролцуулах боломжийг олгодог бөгөөд энэ нь мэтгэлцээнийг илүү олон талт, баялаг болгодог.
- Тодорхой ажлуудын талаархи арга хэмжээ, уулзалтыг дамжуулах нь ISC-ийг нийгэмд ойртуулах, нийгмийн хяналтыг бэхжүүлэхэд хувь нэмэр оруулдаг.
- Тодорхойгүй нөхцөл байдал, хурдан тодорхойлолт хийх шаардлагатай үед хүнд суртал багатай өөр сувгаар менежерүүдтэй ярилцах нь шийдвэр гаргах үйл явцын чанар, цаг үеэ олсон байдалд хувь нэмэр оруулдаг.

ТЭРГҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛИЙН БОДЛОГУУД

Цар тахлын үед Засгийн газар зургаан үндсэн зорилтын хүрээнд онцгой байдлын бодлогыг хэрэгжүүлсэн.

Онцгой байдлын төсөвт бэлэн мөнгө, худалдан авалт, жижиг, дунд үйлдвэрт зориулсан зээл гэх мэт 100 гаруй тэрбум ам.доллар багтсан.

БТШ нь онцгой байдлын бодлогын ил тод байдал, хариуцлага, үр дүнтэй байдлыг эрэмбэлэх зорилгоор COOPERA хэмээх онцгой байдлын аудитын төлөвлөгөөг боловсруулсан.

Инфографик Б – Тэргүүлэх чиглэлийн бодлогууд

4. ХҮНИЙ АМЬ НАСЫГ ХАМГААЛАХ ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ҮР НӨЛӨӨ НЬ УЛС ТӨРИЙН УДИРДЛАГА, ЧИГЛҮҮЛЭХ СТРАТЕГИ, ТӨСВИЙН ТЭРГҮҮЛЭХ ХУВААРИЛАЛТ, ЯАРАЛТАЙ ТУСЛАМЖИЙН ХУДАЛДАН АВАЛТААС ХАМААРНА.

БОДЛОГЫН ҮНЭЛГЭЭ

Холбооны засгийн газар эрүүл мэндийн үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхийн тулд орон нутгийн байгууллагуудад нөөцийг хурдан шилжүүлэх ажлыг зохион байгуулсан. Гэхдээ шилжүүлэг хийхэд бодит шалгуур байхгүй байгаа нь хамгийн хэрэгцээтэй хүмүүс рүү чиглүүлэхэд хүндрэл учруулж байв.

Холбооны яаралтай тусламжийн арга хэмжээ нь тахал өвчинтэй тэмцэх арга хэмжээг **төлөвлөх, зохицуулах, үнэлэх, хянахад** бэрхшээлтэй тулгарсан.

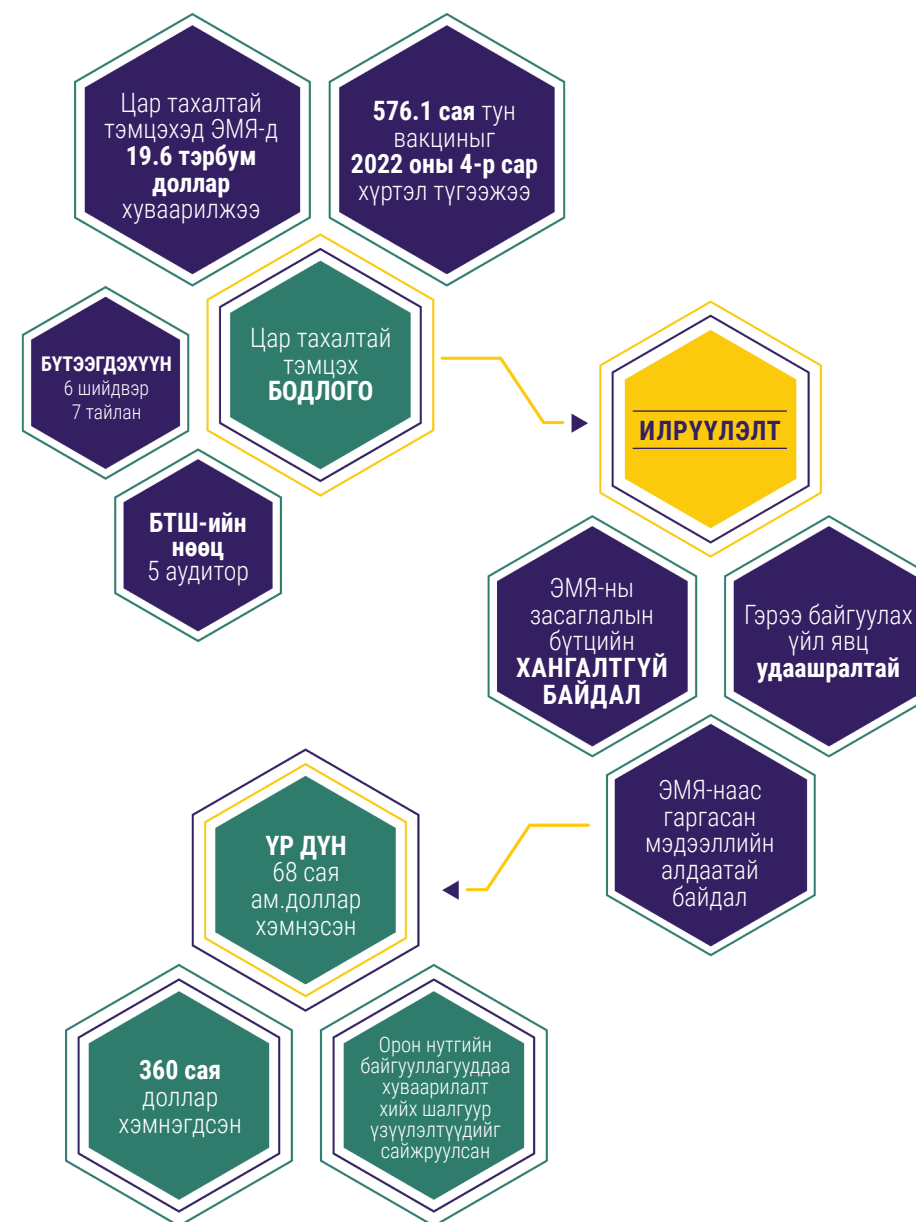
Цар тахлын эхний саруудад удирдах албан тушаалтнууд, мэргэжлийн баг өөрчлөгдсөнөөс болж Эрүүл мэндийн яамны удирдлага суларч, өмнөх хямралын үед хуримтлуулсан туршлага, мэдлэгийг алдагдуулжээ.

Цар тахлын эсрэг бусад байгууллагуудын үйл ажиллагааг удирдан чиглүүлэх, зохицуулах удирдамж бүхий **үндэсний төлөвлөлтийн стратеги**, хүн амтай харилцах стратегийг хэрэгжүүлээгүй. Туршилт, вакцинжуулалт, харилцааны стратегийн учир дутагдалтай байдал нь шинэ коронавирусын халдвар дамжих чадварыг бууруулахад саад болж байна.

Орцын нэгдсэн логистик төлөвлөлт байхгүй байгаа нь Ковид-19-тэй тэмцэхэд шаардлагатай орцыг олж авах, хуваарилах ажил удаашрахад хүргэсэн.

Олон нийтийн бүртгэлийн зөрүүтэй байдал нь дурдсан бэрхшээлийг нэмэгдүүлж, тархвар судлалын үр дүнтэй хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд саад болж байна.

Инфографик В - Хүний амь насыг хамгаалах эрүүл мэндийн арга хэмжээний үр нөлөө нь улс төрийн удирдлага, чиглүүлэх стратеги, төсвийн тэргүүлэх хуваарилалт, яаралтай тусламжийн худалдан авалтаас хамаарна.

ИРЭЭДҮЙН СУРГАМЖ

- Үндэсний эрүүл мэндийн үйл ажиллагааг удирдан чиглүүлэх, стратегийг тодорхойлох, хянахад холбооны засгийн газрын гүйцэтгэх үүрэг нь Эрүүл мэндийн нэгдсэн тогтолцоо (ЭМНТ)-ны үйл ажиллагааг сайжруулж, үндэсний эрүүл мэндийн хямралтай тэмцэхэд түргэн шуурхай, цаг алдалгүй тусламж үзүүлэхэд чухал ач холбогдолтой юм.
- Эрүүл мэндийн яамнаас бэлтгэн нийлүүлэх нөөцийг төвлөрсөн, зохицуулалттай худалдан авах нь ханган нийлүүлэгчидтэй хэлэлцээр хийх цар хүрээ, хүч чадлыг нэмэгдүүлэхээс гадна үйл явцыг хурдасгаж чадна.
- ЭМНТ-ны Үндэсний Дархлаажуулалтын Хөтөлбөр (ҮДХ) нь яаралтай тохиолдолд шаардлагатай вакцинжуулалтад хурдан хамрагдах боломжийг олгодог. ҮДХ-ийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэхийн тулд худалдан авалтын үйл явц, агуулах, түгээлтийн стратегийг сайжруулах шаардлагатай байна.
- Технологийн захиалгаар (ЕТЕС) технологи дамжуулалтыг шингээх нь эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэн үндэсний вакцин үйлдвэрлэх боломжийг олгож, онцгой байдлын үед авах арга хэмжээг илүү үр дүнтэй болгодог.
- Мэдээллийг цаг тухайд нь шинэчилж, найдвартай байлгах, эрүүл мэндийн бодлогын шийдвэрт дэмжлэг үзүүлэх, хүн амыг илүү ил тод мэдээллээр хангах үүднээс эрүүл мэндийн мэдээллийн үндэсний бүртгэлийг сайжруулах ёстой.

5. ГЭР БҮЛҮҮДИЙН АМЬЖИРГААГ ДЭМЖИХ ЗОРИЛГООР НИЙГМИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭГ ШУУРХАЙ АВСАН.

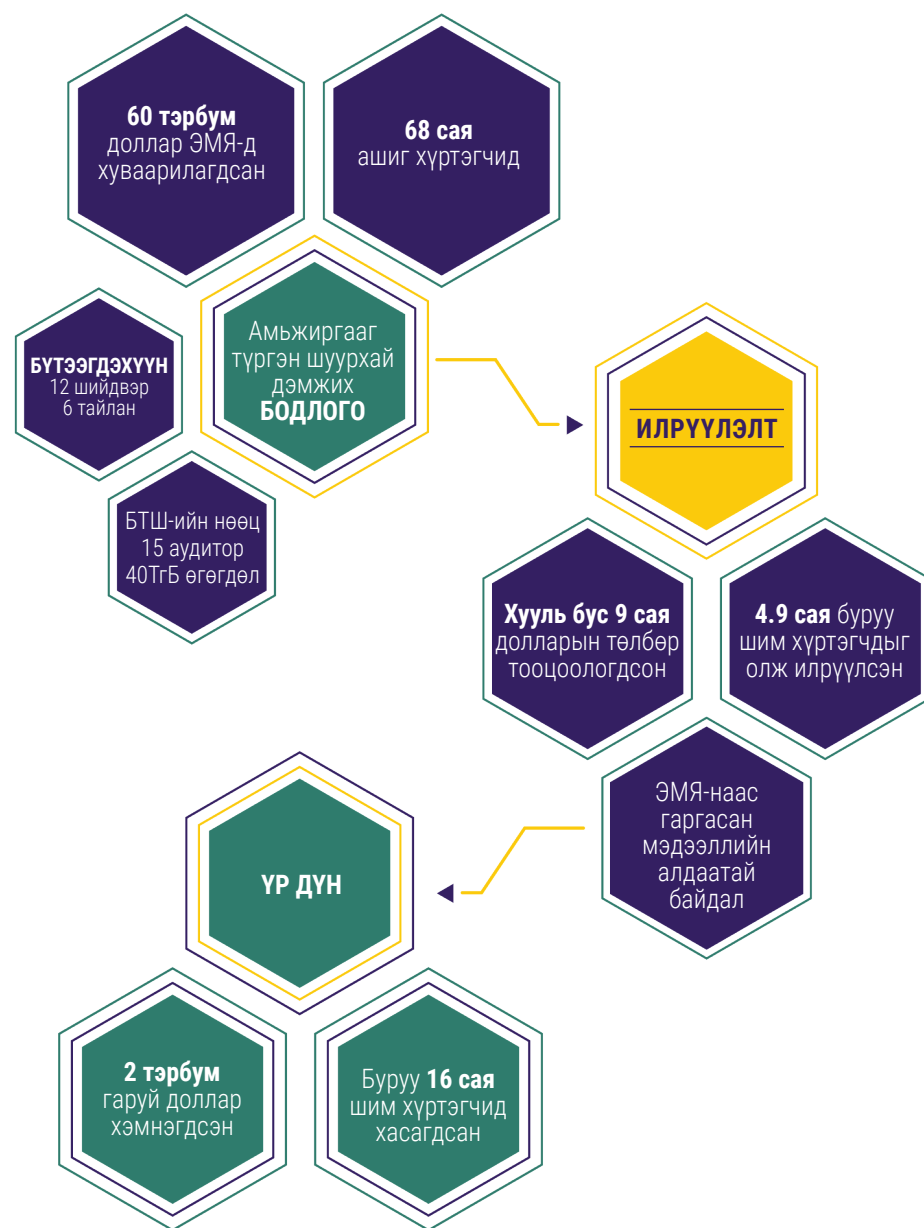
БОДЛОГЫН ҮНЭЛГЭЭ

Засгийн газар нийгмийн эмзэг нөхцөлд байгаа хувь хүмүүс болон албан бус ажилчдыг хамгаалах санхүүгийн эх үүсвэрийг шилжүүлэх яаралтай тусламж нэртэй хөтөлбөрийг бий болгосон. Аппликейшн ашиглан засгийн газрын мэдээллийг харьцуулан үзэхэд 2022 оны дөрөвдүгээр сард 50 сая хүн тусламж авчээ.

Тусламж 18 сар үргэлжилсэн бөгөөд 60 гаруй тэрбум ам.доллар зарцуулсан. Холбооны улсын хэмжээнд БТШ болон бусад аудитын байгууллагуудын хийсэн мэдээллийн харьцуулсан шалгалт нь 2 тэрбум ам.долларын илүү төлөлтөөс урьдчилан сэргийлэхэд тусалсан. Гэсэн хэдий ч БТШ нөөцийн 13% нь буруу төлөлт хийсэн байж болзошгүй гэж тооцоолсон.

БТШ-ийн зөвлөмжийг үндэслэн сонгон шалгаруулалтын дүрэм журам, онцгой байдлын бодлогын хяналтын механизмыг сайжруулсан. Тухайлбал, яаралтай тусламжид хамрагдагчид албан ёсоор ажилд орсон, тэтгэвэр тогтоолгосон болон бусад нийгмийн тэтгэмж авсан эсэхийг сар бүр шалгаж эхэлсэн.

Инфографик Г– Гэр бүлүүдийг амьжиргааг дэмжих зорилгоор нийгмийн хамгааллын арга хэмжээг шуурхай авсан.

ИРЭЭДҮЙН СУРГАМЖ

- Албан бус ажилчдын орлогыг хамгаалах ажлыг албан ёсны болгох эсвэл онцгой байдлын үед хуримтлалыг дэмжих төрийн бодлогоор баталгаажуулах шаардлагатай.
- Яаралтай бэлэн мөнгө шилжүүлэх хөтөлбөрүүд нь орлогоо алдсан хүмүүсийн амьжиргааг хангахын тулд түргэн шуурхай арга хэмжээ авахыг шаарддаг бөгөөд технологийн хэрэглээ нь залилангийн эрсдэлийг арилгах нэмэлт үйл ажиллагаа шаарддаг ч хүртээмжтэй бөгөөд хангалттай хүрээг хамрах боломжийг олгодог.
- Татвар, банкны мэдээлэл зэрэг төрийн байгууллагуудын хооронд мэдээлэл солилцох, нууцлалыг хадгалах, төрийн хяналт шалгалтын давуу эрх зэргээр дамжуулан нийгмийн халамжийн залилан мэхлэх эрсдэлийг эрс бууруулж болно.

6. АЖЛЫН БАЙРЫГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ НЬ ЗАРДАЛ ХЭМНЭСЭН БӨГӨӨД САЙН МЭДЭЭЛЭЛ ДЭЭР ҮНДЭСЛЭН КОМПАНИУД БОЛОН ЗАСГИЙН ГАЗРААС САНХҮҮЖҮҮЛСЭН.

БОДЛОГЫН ҮНЭЛГЭЭ

Холбооны засгийн газар нийгмийн тусгаарлах арга хэмжээний улмаас ажлын цагийг багасгах эсвэл гэрээгээ түр хугацаагаар түдгэлзүүлэхээр тохиролцсоны дагуу ажилчдын хохирлыг нөхөх зорилгоор төлдөг онцгой байдлын тэтгэмжийг бий болгосон.

Онцгой байдлын тэтгэмж нь ажлын байрны цомхотгол өсөх хандлагатай байсан учир ажлын байрыг хадгалахад чухал ач холбогдолтой байсан.

Хөтөлбөр нь онцгой шинж чанартай байсан учир бага хэмжээний зөрчилтэй байсан. Гэсэн хэдий ч хугацаа хэтэрсэн төлбөрийн хэмжээ хэт өндөр байгаа бөгөөд цаашид анхаарал хандуулах шаардлагатай байна.

БТШ-ээс тодорхойлсон төрлүүдийг менежер хэрэгжүүлснээр байж болох тогтмол бус төлбөрийн үнийг ойролцоогоор 30 сая доллараар бууруулж, ойролцоогоор 7 сая ам.долларыг буцаан олгоход хувь нэмэр оруулсан. Гэхдээ бараг 29 сая ам.доллар илүү төлсөн бөгөөд 2021 оны гуравдугаар сар гэхэд нөхөн төлөх шаардлагатай хэвээр байна.

Инфографик Д– Компаниудын дэмжлэг жижиг, дунд аж ахуйн нэгжүүд болон илүү нөлөөлсөн салбаруудад чиглэсэн.

ИРЭЭДҮЙН СУРГАМЖ

- Онцгой байдлын үед ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр нь хурдан хэрэгжүүлэх нь цомхотголын өсөлтийг бууруулах, мөн ажилгүйдлийн даатгал зэрэг бусад тэтгэмжийн тусламжтайгаар зардлыг бууруулах боломжтой.
- Албан ёсны ажлыг бүртгэх нь ажилчдыг хамгаалах хөтөлбөрийг хурдан хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэдээлэл, цаг тухайд нь, үр дүнтэй хяналтыг баталгаажуулдаг.
- Яаралтай тусламжийн шалгалтын явцад боловсруулсан төрлийг ашиглах нь ижил төстэй хөтөлбөрүүдийг шалгахдаа хэт их төлбөр төлөхөөс зайлсхийхэд зайлшгүй шаардлагатай.

7. КОМПАНИУДЫН ДЭМЖЛЭГ ЖИЖИГ, ДУНД АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮД БОЛОН ИЛҮҮ НӨЛӨӨЛСӨН САЛБАНУУДАД ЧИГЛЭСЭН

БОДЛОГЫН ҮНЭЛГЭЭ

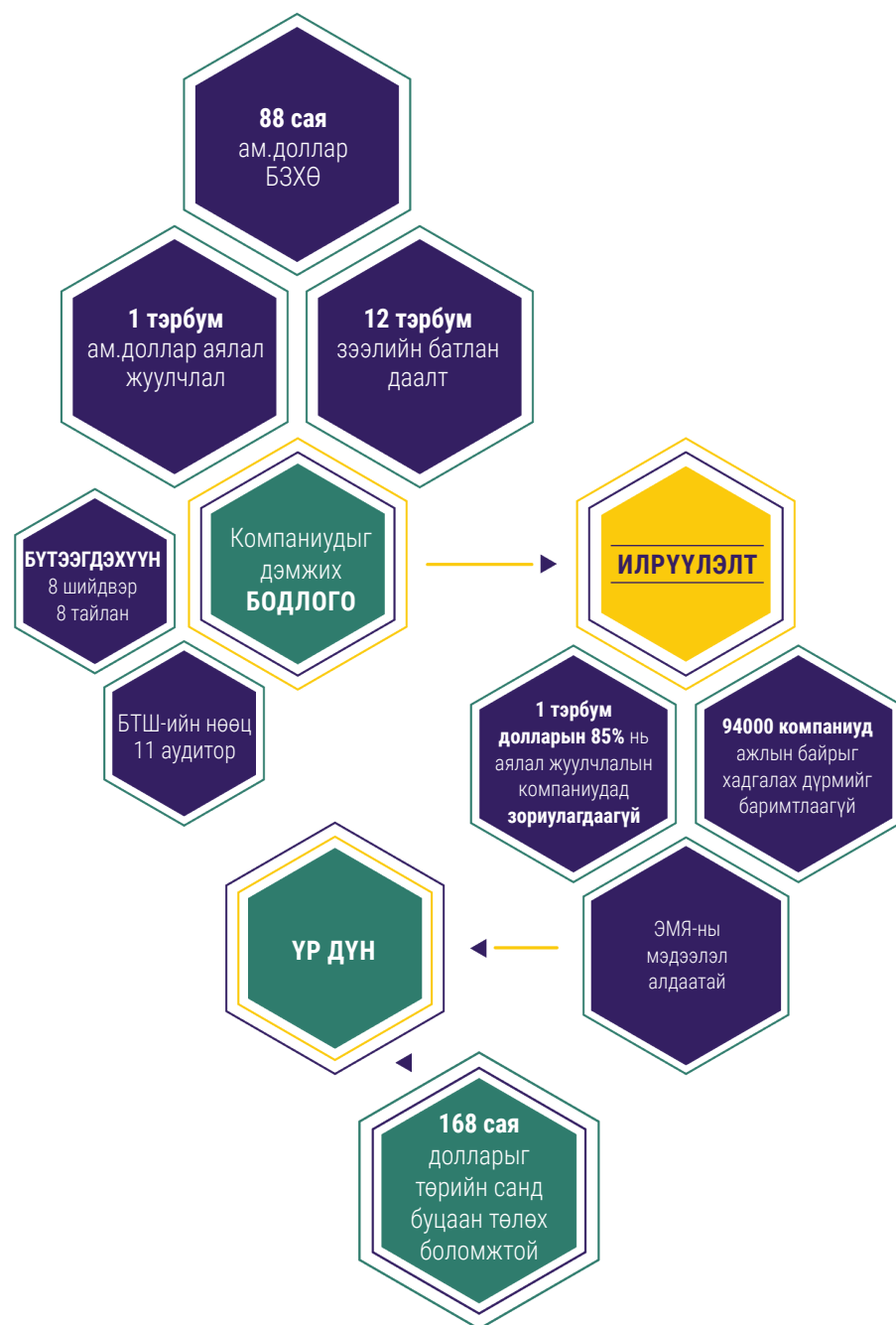
Ковид-19 тахлын үед зээл авах яаралтай тусламжийн хөтөлбөрүүд нь жижиг, дунд компаниудын (ЖДҮ) зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, санхүүжилтийг өндөр түвшинд хүргэж, зээлийн хүүг бууруулж чадсан. Хөтөлбөрүүд нь 180,000 нэмэлт ажлын байр бий болгоход түлхэц өгч, тэдгээр компаниудын ажиллах хүчний эзлэх хувийг 1 тэрбум гаруй доллараар нэмэгдүүлсэн.

Гэхдээ хөтөлбөрүүдийн эерэг үр дүн нь төсвийн ихээхэн хэмжээний буюу нийт 11 тэрбум орчим ам.долларын зардал гаргасан. Мөн зөв төлөвлөлтгүй байсан нь тэдний нэлээд хэсгийг зорилтот компаниудад хүрэхэд саад болж, зээлийг илүү өндөр хөгжилтэй бүс нутагт төвлөрүүлсэн. Тиймээс үйл ажиллагааны хязгаарлалттай салбаруудад үзүүлэх нөлөөлөлд саад болж байв.

Зээлийн батлан даалтын хөтөлбөрийг боловсронгуй болгох зорилгоор Зээлийн батлан даалтын үндэсний тогтолцоог хэрэгжүүлэхэд авч үзэх боломжтой зээлийн хөтөлбөрүүдэд хүртээмжтэй болгох олон улсын сайн туршлагыг БТШ тодорхойлсон.

Инфографик Е- Компаниудын дэмжлэг жижиг, дунд аж ахуйн нэгжүүд болон илүү нөлөөлсөн салбаруудад чиглэсэн.

ИРЭЭДҮЙН СУРГАМЖ

ЖДҮ-ийн оршин тогтнох баталгааг хангах арга хэмжээг нэн даруй авах шаардлагатай байгаа нөхцөлд ч зээлийн батлан даалтын хөтөлбөрүүдийн үр дүнг нэмэгдүүлэх, хүртээмжтэй зээл, эдийн засагт үзүүлэх үр өгөөжийг (ажлын байр, хөрөнгө оруулалт, экспорт гэх мэт) нэмэгдүүлэхийн тулд зээлийн батлан даалтын хөтөлбөрүүдийн сайн туршлагыг дагаж мөрдөхийг зөвлөдөг.

Дараах шилдэг туршлагуудыг онцолж байна. Үүнд:

- Хөгжиж буй бүс нутгуудад хүрэх боломжтой зээлийн хэрэгслийг бий болгох
- Зээл олгохоос өмнө зээлдүүлэгчийг үнэлэх санхүүгийн агентуудтай эрсдэлээ хуваалцах замаар зээлийн үйл ажиллагааг бүрэн хариуцахгүй байх
- Мэргэшсэн байдал, цахимжуулалт, инновацийг дэмжих, шинэ зах зээлд нэвтрэх зэрэг зээлийн илүү хүртээмжийн үр нөлөөг нэмэгдүүлэхийн тулд зээлийн баталгааны нэмэлт арга хэмжээг хэрэгжүүлэх
- Батлан даалтгүйн улмаас зээл авч чадахгүй байгаа ч бизнесийн загвар, төсөл нь эерэг үр дүнд хүрэх чадвартай компаниудад зээл олгох.

8. ЭДИЙН ЗАСГИЙГ ТОГТВОРЖУУЛАХ ЗОРИЛГООР АВЧ ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН САНХҮҮГИЙН, МӨНГӨНИЙ АРГА ХЭМЖЭЭНҮҮД ХУРДАН БӨГӨӨД ҮР ДҮНТЭЙ БАЙСАН Ч УЛСЫН ӨР, АЛДАГДАЛД ИХ НӨЛӨӨЛСӨН.

БОДЛОГЫН ҮНЭЛГЭЭ

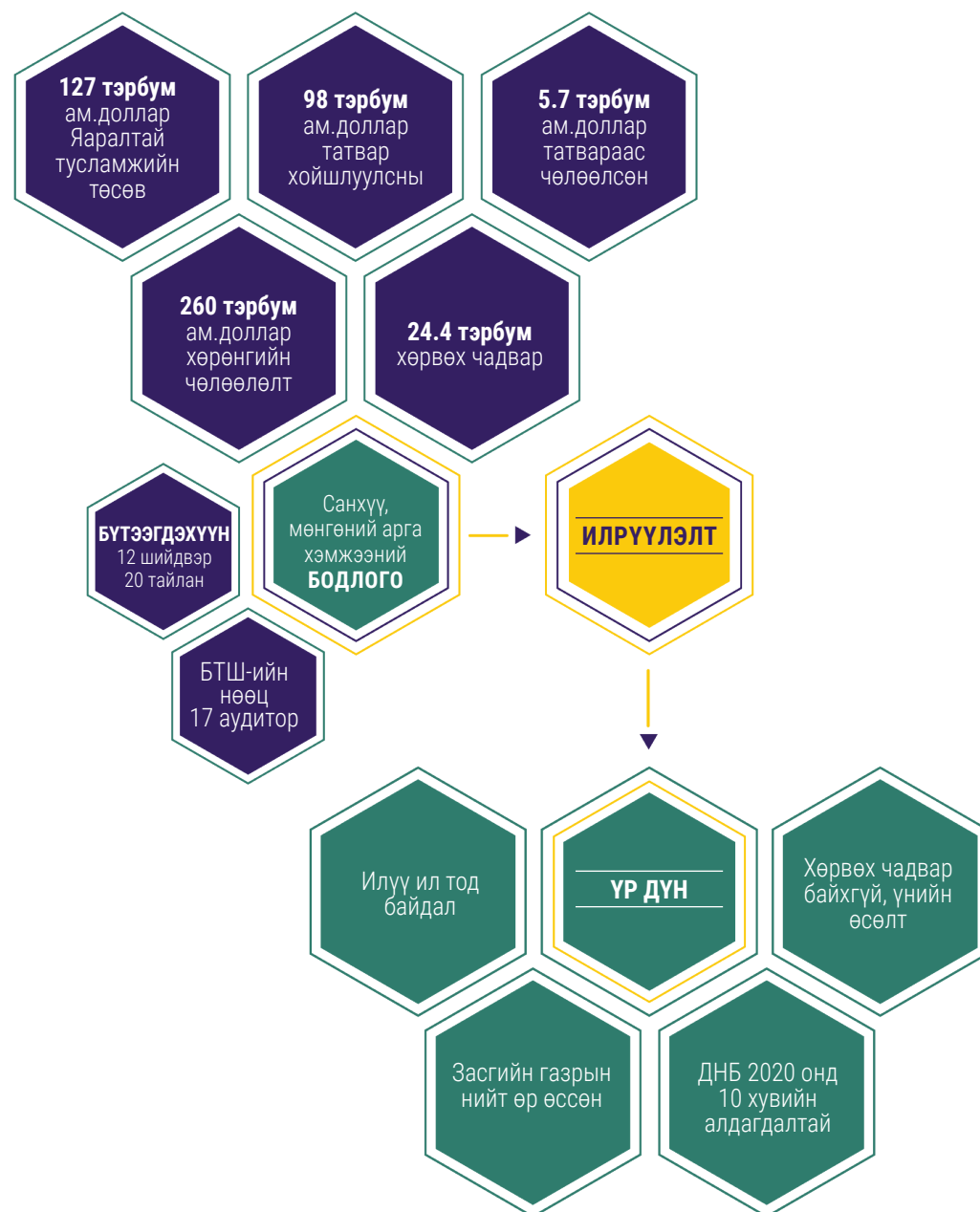
Холбооны Засгийн газар болон Төв банк санхүүгийн болон зээлийн зах зээлийг тогтворжуулахын тулд түргэн шуурхай арга хэмжээ авч, хөрвөх чадварыг хадгалсан.

Татварын үүднээс авч үзвэл, яаралтай арга хэмжээг 100 тэрбум ам.доллараар санхүүжүүлэх боломжийг бүрдүүлэхийн тулд татварын хуулийг зөөлрүүлсэн. Орлогын тал дээр татвар хураалтыг хойшлуулж, тахал өвчинтэй тэмцэхэд хамгийн их өртсөн, хамгийн чухал салбаруудад татварын тодорхой хөнгөлөлт үзүүлж, орлогын бүрдүүлэлтэд бараг 100 тэрбум ам.долларын нөлөө үзүүлсэн. Эдгээр арга хэмжээ нь улсын өрийн удирдлагад нөлөөлж, бага зардал, нөхцлөөр дахин санхүүжилтийг баталгаажуулах институцийн шийдлийг шаарддаг.

Бразилийн банк банкуудын зээлийг өргөжүүлэхэд ихээхэн хувь нэмэр оруулсан. Энэхүү арга хэмжээ нь Үндэсний санхүүгийн системийн тогтвортой байдал, хөрвөх чадварыг хадгалахад цаг үеэ олсон бөгөөд үр дүнтэй арга хэмжээ болж, зээлийн нийлүүлэлтийн чадавхыг 200 тэрбум ам.доллараас дээш (2020 оны ДНБ-ий 18.5%) нэмэгдүүлсэн.

Мөн Төв банкнаас авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээнүүд нь валютын зах зээл хөрвөх чадварын доголдолгүй хэвийн ажиллаж, бэлэн мөнгөний нөхцөлийг хадгалж, улмаар зээл нь инфляцийг тогтвортой барих зорилтод нөлөөлөхгүйгээр өсөлтөд түлхэц өгөх суваг болж чадсан.

Инфографик Ё – Эдийн засгийг тогтворжуулах зорилгоор авч хэрэгжүүлсэн санхүүгийн, мөнгөний арга хэмжээнүүд хурдан бөгөөд үр дүнтэй байсан ч улсын өр, алдагдалд их нөлөөлсөн.

ИРЭЭДҮЙН СУРГАМЖ

- Төсөв, мөнгөний бодлогын найдвартай байдал нь системийн хямралд хариу арга хэмжээ авах чадавх, хурдыг нэмэгдүүлж, тогтворжуулах стратегид зайлшгүй шаардлагатай.
- Төсвийн дүрэм нь төсвийн бодлоготой уялдаатай байх шаардлагатай бөгөөд хямралыг даван туулахын тулд төсвийн шинэ түвшний зардал, ялангуяа эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын салбарт төсвийн бодлого шаардлагатай байж магадгүй юм.
- Төсвийн болон зээлийн бодлого нь хүлээн зөвшөөрөхүйц түвшнээс давсан системийн эрсдэл, худалдан авах чадвар буурч, санхүүжилтийн өртөг нэмэгдэх зэргээс шалтгаалж эдийн засгийн бодлогын үр нөлөөг алдахаас зайлсхийхийн тулд мөнгөний нөлөөг харгалзан үзэх ёстой.
- Хууль тогтоох салбараас түргэн шуурхай зөвшөөрөл олгосон Төв банкинд байгаа хэрэгслүүдийг төрөлжүүлэх нь мөнгөний эрх мэдлийг хөрөнгийн зохицуулалт, хөрвөх чадварыг баталгаажуулах аюулгүй байдлыг хангасан.
- Хөрвөх чадварыг бий болгоход өрсөлдөх чадвартай шийдлүүдийг ашиглах нь хямралын үед хамгийн их өртсөн хүмүүс, компаниудын зээл олгох, өрийг дахин санхүүжүүлэх зээлийн урсгалын зорилгоос хазайхаас зайлсхийх боломжтой.

9. ДЭД БҮТЦИЙН ҮНДСЭН ҮЙЛЧИЛГЭЭГ АРД ИРГЭДЭД ТАСАЛДАЛГҮЙГЭЭР ХҮРГЭЖ БАЙНА.

БОДЛОГЫН ҮНЭЛГЭЭ

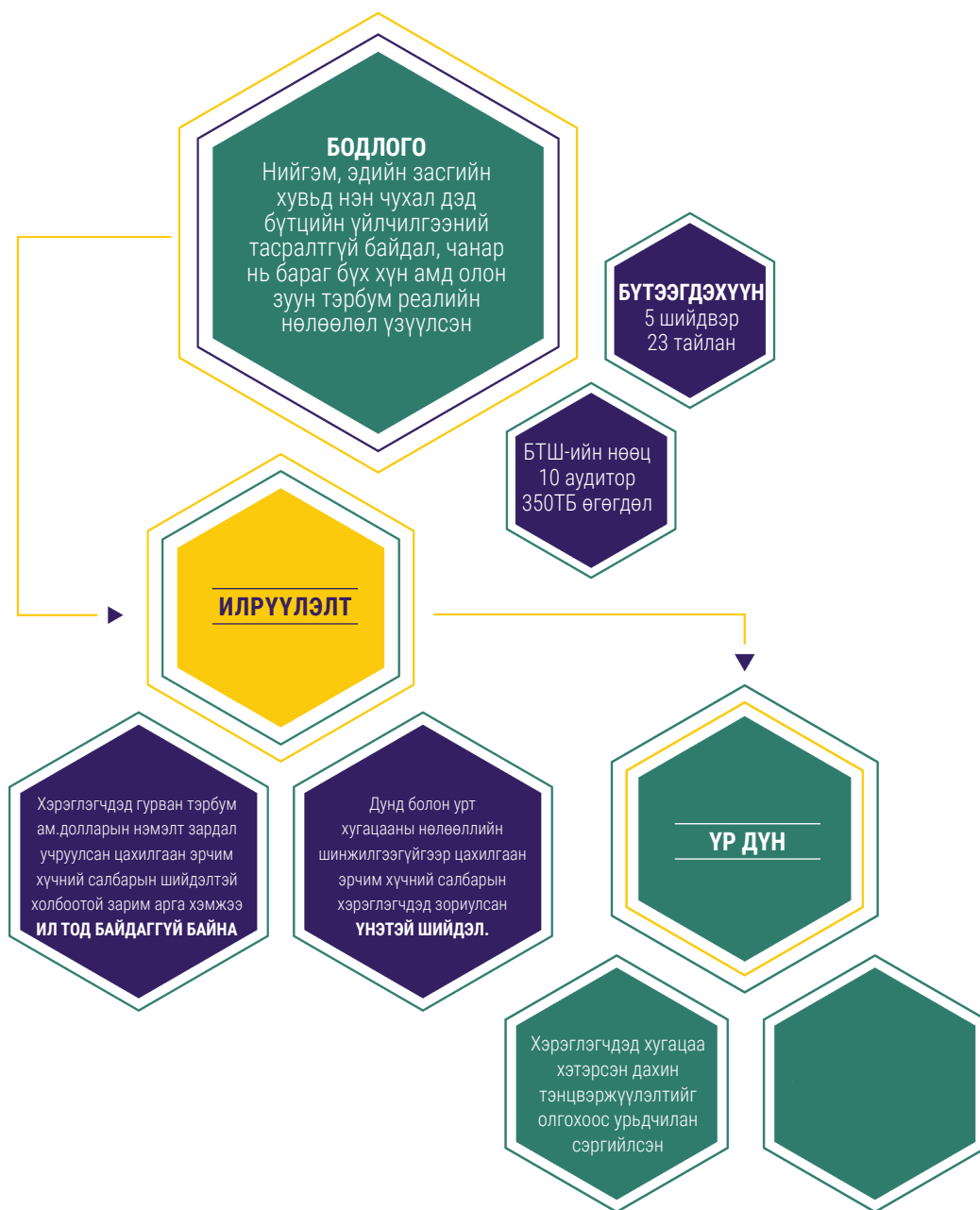
Ковид-19 тахлын үр дагавар нь төрийн дэд бүтцийн үйлчилгээний тасралтгүй байдал, чанарт хүндрэл учруулсан.

Цахилгаан эрчим хүчний үйлчилгээний хувьд хүлээгдлээ алдсаны улмаас нийлүүлэлтийг зогсоох зэрэг арга хэмжээ авсан; ашиг хүртэгчдийн баазыг өргөтгөх, бага орлоготой оршин суугчдад зориулсан хөнгөлөлт; мөн цахилгаан нийлүүлэлтийн сүлжээнд ойролцоогоор 3 тэрбум ам.доллар оруулах зэрэг арга хэмжээ авсан байна. Эдгээр арга хэмжээ нь эрчим хүчний эрэлт огцом буурч, зөрчлийн тоо мэдэгдэхүйц нэмэгдсэний улмаас түгээх, дамжуулах, үйлдвэрлэх гинжин хэлхээний санхүүгийн тогтворгүй байдлын эрсдэлийг бууруулсан.

Түлшний хангамжийн талаар муж, хотын захиргаатай харилцах нь тээврийн хэрэгслийн түгжрэлээс урьдчилан сэргийлэхэд чухал ач холбогдолтой байсан бөгөөд хомсдол эсвэл бусад үйл ажиллагааны хүндрэлийг үл харгалзан ахуйн хийн хэрэгцээг хурдан хангах боломжийг олгосон.

Хурдны зам, нисэх онгоцны буудлын дэд бүтцийн хувьд концессын төлбөр, хөрөнгө оруулалтыг хойшлуулж, хэрэглэгчээс шууд төлөх тарифыг дахин тэнцвэржүүлэхгүйгээр үйлчилгээгээ дилер, хэрэглэгчдэд тогтвортой хүргэж, эрэлт буурч байгаа нөхцөлд агаарын тээврийн болон нисэх онгоцны буудал, замын концесс эзэмшигчдийн санхүүгийн хямралаас сэргийлж чадсан. Интернет үйлчилгээний гэнэтийн эрэлт хэрэгцээг дэд бүтэц, холболтын цэгүүдийг өргөтгөх 4 сая ам.долларын хөрөнгө оруулалтаар хангасан.

Инфографик Ж – Дэд бүтцийн үндсэн үйлчилгээнүүдийг ямар нэг тасалдалгүйгээр хүн амд хүргэсэн.

ИРЭЭДҮЙН СУРГАМЖ

- Үйлдвэрлэл, дамжуулах, түгээх гэрээний конъюнктурын болон бүтцийн тэнцвэрт байдалд нөлөөлж, нийлүүлэлтийн хязгаарлалт, эрэлт буурсан зэргээс шалтгаалан эрчим хүчний хэрэглээг бууруулж болзошгүй нөхцөл байдлыг шийдвэрлэхийн тулд цахилгаан эрчим хүчний салбарыг сайжруулах шаардлагатай байна.
- Дунд/урт хугацаанд эдийн засагт ихээхэн нөлөөлөл үзүүлэх, нөлөөллийн хангалттай дүн шинжилгээ хийхгүйгээр тарифын томоохон өсөлтөөр ирээдүйн онцгой тохиолдлуудыг зөвхөн үйлчилгээний хэрэглэгчид хариуцахгүйн тулд өртөг тооцох өөр хувилбаруудыг эрэлхийлэх.
- Буцалтгүй тусламж, хөрөнгө оруулалтын төлбөрийн үүргийг хэрэглэгчээс шууд төлөх тарифын тэнцвэржүүлэхгүйгээр хойшлуулах нь концесс эзэмшигчид болон хэрэглэгчдэд үзүүлэх үйлчилгээг хадгалахад хувь нэмэр оруулдаг.

10. ХЯМРАЛЫН ҮЕИЙН БЭЛЭН БАЙДАЛ

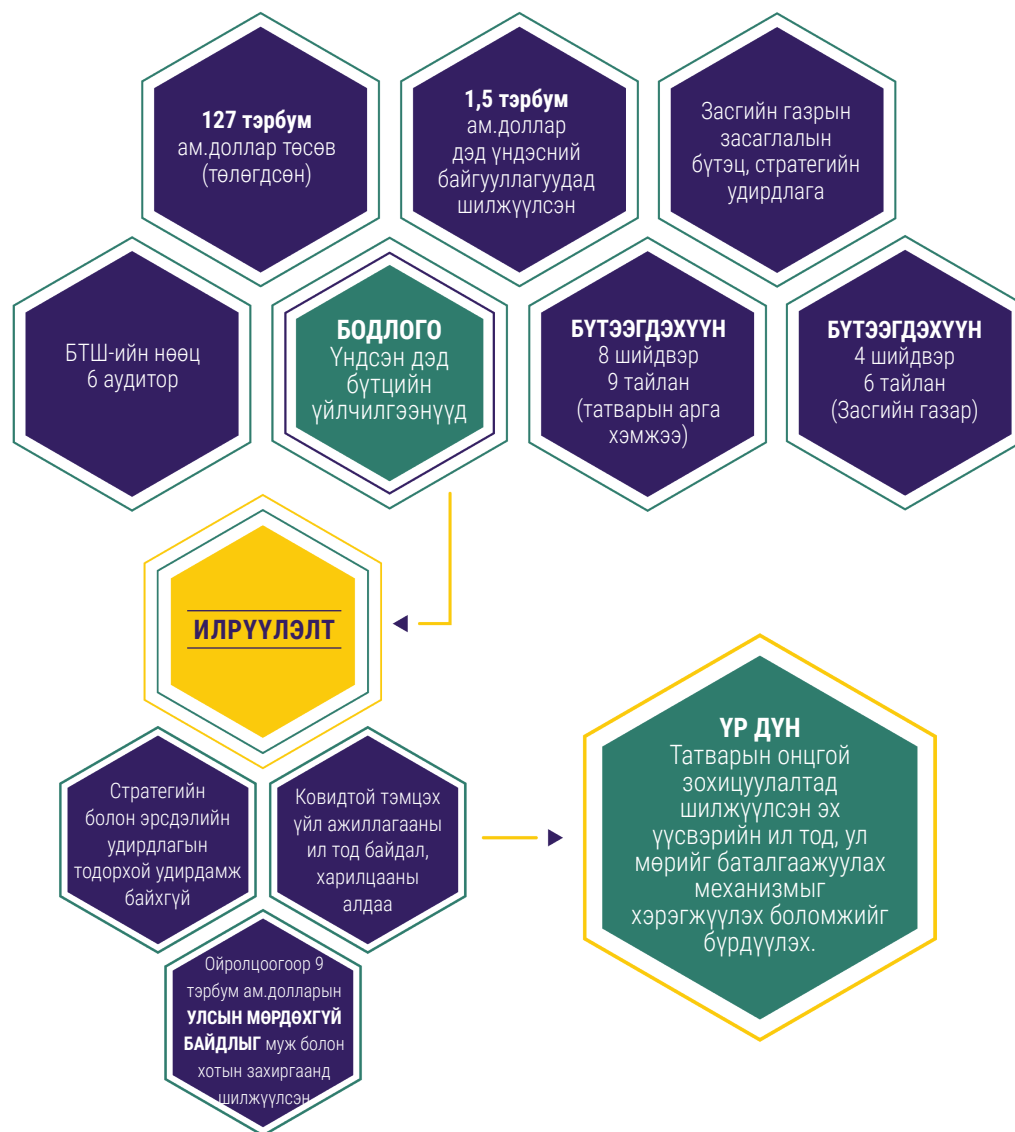
БОДЛОГЫН ҮНЭЛГЭЭ

Хямралын олон үр дагаврыг хурдан бөгөөд үр дүнтэй даван туулахын тулд төрөл бүрийн яамдын багцын үйл ажиллагаа, тэргүүлэх чиглэлийг удирдан чиглүүлсэн өргөн хүрээний стратеги төлөвлөлтөөр дамжуулан; үйл ажиллагааг удирдан чиглүүлэх, нэгтгэх, хянах боломжийг олгох зохицуулалт, хяналтын механизм; шаардлагатай хэмжээгээр яаралтай болон нөөцөөр хангах замаар Засгийн газраас удирдлага, зохицуулалт шаардлагатай байсан.

Гэвч засгийн газрын тогтолцоо, эрсдэлийн удирдлагын бүтцэд алдаа дутагдалтай, тахал өвчинтэй тэмцэхэд Засгийн газрын гүйцэтгэх үүрэг хангалтгүй байсан. Засгийн газрын үйл ажиллагаа голчлон реактив, цаг баримталдаг байсан бөгөөд үндэсний байгууллагуудтай уялдаа холбоо муутай байв. Түүгээр ч зогсохгүй засгийн газрын харилцаа бүрэн ойлгомжтой, ил тод явагдаагүй бөгөөд энэ нь холбооны түвшинд зохицуулалт хийх, муж улсууд, хотын захиргаа, нийгэмтэй харилцахад саад болж, хоёрдмол утгатай, ойлгомжгүй байдлыг бий болгожээ.

Нөөцийн хувьд, зарцуулалтын дээд түвшинг харгалзан үзэж, татварын бусад дүрмийг зөөлрүүлж, хурдан хуваарилах, шаардлагатай хэмжээг баталгаажуулсан. Үүний тулд хууль тогтоох арга хэмжээнүүдийг Үндэсний конгресс хурдан батлав. Гэсэн хэдий ч үндэсний аж ахуйн нэгжүүдэд шилжүүлсэн нөөцийг бүртгэх, хянах хангалттай механизмыг хэрэгжүүлээгүй нь ойролцоогоор 9.5 тэрбум ам.долларын гүйцэтгэлийн ил тод байдал, хяналт, хариуцлагыг алдагдуулсан.

ИРЭЭДҮЙН СУРГАМЖ

- Бразилийн хэмжээний, холбооны загварт зохион байгуулалттай улс оронд гүйцэтгэх болон хууль тогтоох эрх мэдэл нь байгууллага тус бүрийн үүрэг хариуцлага, түүнчлэн улсын хэмжээнд онцгой байдлын үед Холбооны засгийн газрын гүйцэтгэх үүрэг, төрөл бүрийн олон болон оролцогчдын үүрэг хариуцлагыг ойлгомжтой тодорхойлох ёстой.
- Хямралын үед стратегийн удирдамжийг хурдан тодорхойлж, гагцхүү яаралтай шаардлагад тулгуурлан хариу үйлдэл үзүүлэхээс зайлсхийж, үйл ажиллагаа, тэргүүлэх чиглэлийг чиглүүлэхийн тулд бодит байдалд нийцүүлэн өөрчлөх уян хатан байдал, авхаалж самбаатай байх нь нэн чухал юм.
- Цар тахлын дэгдэлт нь хямралаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх арга хэмжээний талаар нийт хүн амд мэдээлэл өгөхийн тулд засгийн газраас зохицуулсан харилцаа холбооны төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх, дэд үндэстний байгууллагуудтай харилцан ойлголцохыг шаарддаг.
- Зорилгоосоо хазайхаас зайлсхийх, зүй бусаар ашигласан нөөцийг цаг тухайд нь эргүүлэн олж авахын тулд үндэсний аж ахуйн нэгжид шилжүүлсэн нөөцийн хэрэгжилтийг бүрэн хянах боломжийг олгодог механизмыг хэрэгжүүлэх, түүнчлэн хариуцлага, хариуцлагын механизмыг бэхжүүлэх шаардлагатай байна.

